

УДК 336. 14: 352

Доходи місцевих бюджетів як основа фінансового забезпечення місцевих органів влади

Рошило В.І.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та підприємництва
Чернівецького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті досліджено особливості формування доходної бази місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації. Проведений моніторинг виконання місцевих бюджетів Чернівецької області окреслив проблемні аспекти системи фінансового забезпечення власних та делегованих повноважень місцевих органів влади. Обґрунтовано шляхи посилення фінансової самодостатності місцевих бюджетів в умовах бюджетних трансформацій.

Ключові слова: місцеві бюджети, доходи бюджету, міжбюджетні трансферти, бюджетна децентралізація.

Рошило В.И. ДОХОДЫ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ КАК ОСНОВА ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ МЕСТНЫХ ОРГАНОВ ВЛАСТИ

В статье исследованы особенности формирования доходной базы местных бюджетов в условиях бюджетной децентрализации. Проведенный мониторинг исполнения местных бюджетов Черновицкой области очертил проблемные аспекты системы финансового обеспечения собственных и делегированных полномочий местных органов власти. Обоснованы пути усиления финансовой самодостаточности местных бюджетов в условиях бюджетных трансформаций.

Ключевые слова: местные бюджеты, доходы бюджета, межбюджетные трансферты, бюджетная децентрализация.

Roшыlo V.I. LOCAL BUDGET REVENUES AS A BASIS FOR THE FINANCIAL SUPPORT OF LOCAL AUTHORITIES

In the article the features of formation of the revenue base of local budgets in terms of fiscal decentralization. Monitored the execution of local budgets Chernivtsi region outlined problematic aspects of their financial security and delegated powers of local authorities. The ways of strengthening the financial self-sufficiency of local budgets in terms of cost transformation.

Keywords: local budgets, revenues, intergovernmental transfers, fiscal decentralization.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Одними з неодмінних умов інтеграції України до європейського співтовариства є децентралізація влади та надання фінансової самостійності органам місцевої влади. Децентралізація загалом неможлива без передачі на місця повноважень і зобов'язань у фінансовій сфері, тобто без фінансової децентралізації, яка є процесом розподілу функцій, фінансових ресурсів і відповідальності за їх використання між центральним і локальним рівнями управління, що дає змогу органам управління на місцях отримувати автономію щодо фінансування і забезпечення населення суспільними благами. Адже, лише маючи солідну фінансову базу, місцева влада може ефективно виконувати свої функції. Бюджетна децентралізація в Україні базується на двох ключових моментах: незалежні джерела формування бюджетів та збільшення фінансових ресурсів з розрахунку на одну людину в громаді.

Запровадження нової моделі фінансового забезпечення місцевих бюджетів полягає у розширенні прав місцевих органів влади, наданні їм повної бюджетної самостійності одночасно з розширенням джерел формування місцевих бюджетів з метою створення реального підґрунтя для виконання своїх повноважень та підвищення мотивацій до нарощування дохідної бази місцевих бюджетів. Система балансування доходів і видатків місцевих бюджетів за принципом горизонтального вирівнювання показала прогресивні результати, а місцеві органи влади стали більш зацікавленими в нарощуванні власної дохідної бази, залученні додаткових надходжень і розширенні наявної бази оподаткування [1, с. 23].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблематики формування доходів місцевих бюджетів присвячені наукові праці таких вітчизняних вчених, як, зокрема,

В. Андрущенко, В. Базилевич, Т. Боголіб, О. Василик, В. Дем'янишин, М. Долішний, В. Зайчикова, В. Заяць, О. Західна, Г. Карп, О. Кириленко, В. Кравченко, А. Крисоватий, М. Крупка, І. Луніна, А. Лучка, Ц. Огонь, В. Опарін, Д. Полозенко, І. Ткачук, С. Юрій, які вивчали питання удосконалення системи фінансового забезпечення місцевих органів влади.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Цінність праць зазначених вчених полягає у визначенні та узагальненні методологічних, методичних та організаційних аспектів формування доходів місцевих бюджетів у системі міжбюджетного регулювання. Водночас ряд теоретико-методологічних і практичних аспектів порядку формування доходів місцевих бюджетів у контексті бюджетної децентралізації, механізму фінансового забезпечення делегованих повноважень місцевих органів влади, системи фінансового вирівнювання доходної бази бюджетів різних рівнів потребують подальшого наукового пошуку.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження проблем функціонування місцевих бюджетів та окреслення шляхів зміцнення фінансової основи місцевих органів влади.

Виклад основного матеріалу дослідження. Послідовні підходи до реалізації бюджетної реформи дали змогу суттєво збільшити фінансові ресурси громад. Це, зокрема, підтверджується підвищенням їхньої дохідної спроможності.

Місцеві бюджети Чернівецької області за 2016 рік виконані по доходах в сумі 7 млрд. 830 млн. 976 тис. 801,48 грн., або 105,0% до уточненого плану (уточнений план становить 7 млрд. 457 млн. 523 тис. 131,68 грн.), зокрема по загальному фонду – 7 млрд. 174 млн. 266 тис. 507,70 грн., або на 102,5%, спеціальному фонду – 656 млн. 710 тис. 293,78 грн., або на 143,3%. До загального і спеціального фондів місцевих бюджетів області за 2016 рік надійшло (без врахування міжбюджетних трансфертів) 2 млрд. 529 млн. 926 тис. 55,1 грн., що становить 113,9% до плану, затвердженого місцевими радами з урахуванням змін на 2016 рік (+307 млн. 863 тис. 15,8 грн.). У 2016 році надходження до місцевих бюджетів збільшились проти 2015 року на загальну суму 873 млн. 932 тис. 945,4 грн. або в 1,5 рази більше. Із збільшенням доходів місцевих бюджетів проти минулорічних на 873,9 млн. грн. збільшились на

964 грн. доходи у розрахунку на одну особу (з 1 820 грн. за 2015 рік до 2 784 грн. за 2016 рік).

До загального фонду місцевих бюджетів за 2016 рік надійшло (без офіційних трансфертів) 1 млрд. 886 млн. 65 тис. 980,2 грн., що становить 110,6% до уточненого плану місцевих рад на рік (+180 млн. 197 тис. 87,2 грн.). Забезпечено виконання планових показників загалом по обласному бюджету, м. Чернівцям, м. Новодністровську, усіх районах та об'єднаних територіальних громадах області. Із 263 місцевих бюджетів області забезпечено виконання планових показників по доходах загального фонду по 259, або 98% від загальної кількості.

Порівняно з минулорічними надходження до загального фонду місцевих бюджетів збільшились по обласному бюджету, містах обласного значення, усіх районах та об'єднаних територіальних громадах області на загальну суму 628,8 млн. грн., або в 1,5 рази. Зазначений темп зростання є більшим, ніж в середньому по Україні, за цим показником область посідає 9 місце.

В розрізі основних доходних джерел до загального фонду місцевих бюджетів за 2016 рік надійшло податку на доходи фізичних осіб у сумі 915,9 млн. грн., що становить 109% (+75,8 млн. грн.) до планових показників та на 299,8 млн. грн., або на 48,7% (по Україні – 47,3%) більше, ніж торік. Забезпечено виконання плану, затвердженого місцевими радами з урахуванням змін по обласному бюджету, м. Чернівцям, м. Новодністровську, усіх районах та об'єднаних територіальних громадах області. Ріст надходжень проти минулорічних склався по містах обласного значення, усіх районах, ОТГ та обласному бюджету.

Податок на доходи фізичних осіб, попри спрямування його значної частки (25% з 1 січня 2015 року) до державного бюджету, продовжує зберігати позицію найвагомішого за обсягом джерела формування дохідної частини загального фонду місцевих бюджетів – 48,6%. В розрізі бюджетів цей показник становить: по Чернівцям – 46,6%, Новодністровську – 63,3%; по районах – від 30% (по Новоселицькому) до 60,6% (по Герцаївському); по ОТГ від 31,8% (по Рукшинській) до 54,3% (по Сокирянській). Основні чинники, які вплинули на надходження податку на доходи фізичних осіб: збільшення відсоткової ставки ПДФО з 15% до 18% – 138,5 млн. грн.; ріст заробітної плати, зокрема мінімальної – 90 млн. грн.; інші (внаслідок детінізації доходів, зростання чисельності працюючих – 71,3 млн. грн.).

З 2016 року до місцевих податків і зборів віднесено податки на майно, зокрема плату за землю. Завдяки цьому місцеві податки і збори стали другим за обсягом джерелом наповнення місцевих бюджетів. Їхня частка у загальній структурі доходів загального фонду місцевих бюджетів сягнула 25,8%, а обсяг – 486,1 млн. грн.. Позитивно вплинуло на формування та виконання місцевих бюджетів по платі за землю з юридичних осіб проведення нормативної грошової оцінки земель та застосування коефіцієнта індексації нормативної грошової оцінки земель у розмірі 1,433 (індекс споживчих цін за 2015 рік становив 143,3%, тоді як у 2015 році – 1,249). Крім цього, до складу податку на майно включено податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, якого мобілізовано до бюджету в сумі 11,5 млн. грн., та транспортний податок, надходження якого до місцевих бюджетів області склали 1,5 млн. грн..

Другою істотною складовою місцевих податків і зборів є єдиний податок. В 2016 році цього податку мобілізовано в сумі 217,3 млн. грн., або 113,3% (+25,5 млн. грн.) до уточненого річного плану. Так, надходження єдиного податку з юридичних та фізичних осіб становили 191,1 млн. грн., що дорівнює 111,9% (+20,3 млн. грн.) до планових показників та на 53,1 млн. грн. (38,5%) більше, ніж торік; єдиного податку з сільськогосподарських товаровиробників, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків, 26,2 млн. грн. (124,6%, +5,2 млн. грн. до плану та на 10,5 млн. грн., або в 1,7 рази більше надходжень минулого року). Загалом проти минулорічних надходження єдиного податку збільшились на 63,6 млн. грн., або на 41,4%. Незважаючи на загальне збільшення надходжень цього податку, по бюджету ОТГ м. Сокиряни спостерігається зменшення порівняно з минулорічними. Ріст надходжень по єдиному податку:

1) з юридичних та фізичних осіб зумовлено зростанням задекларованого обсягу доходу суб'єктами господарювання на 16,7%;

2) з фізичних осіб зумовлено збільшенням чисельності платників на 1 206, ставок для суб'єктів господарювання 3-ї групи, ставок окремими місцевими органами самоврядування до максимальних розмірів, розмірів мінімальної заробітної плати.

Збору за місця для паркування транспортних засобів надійшло в сумі 1,3 млн. грн.; туристичного збору – 0,3 млн. грн.

Запровадження з 2015 року акцизного податку на роздрібний продаж підакцизних товарів позитивно вплинуло на стан наповнення місцевих бюджетів. Так, за звітний період місцеві бюджети отримали 267,9 млн. грн. (14% надходжень загального фонду) цього податку, що більше на 15,9 млн. грн., або на 6,3% плану, затвердженого місцевими радами з урахуванням змін, та на 86 млн. грн. (47,3%) надходжень 2015 року.

Зменшення спостерігається лише по ОТГ с. Усть-Путила – на 169,5 тис. грн., або на 24%.

Структура надходжень акцизного податку з роздрібного продажу підакцизних товарів така: 61%, або 122,7 млн. грн., від реалізації нафтопродуктів; 21%, або 42,3 млн. грн., від реалізації алкогольних напоїв; 18%, або 36,3 млн. грн., від реалізації тютюнових виробів.

Детальний аналіз надходження акцизного податку свідчить про нерівномірний його розподіл між бюджетами, зокрема:

– 51% цього податку припадає на 1 бюджет з 263 бюджетів області, а саме бюджет м. Чернівці (136,4 млн. грн.);

– по 37 бюджетах (14% від загальної кількості) надходження становлять більше 1 млн. грн.;

– по 12 бюджетах (5%) надходження складають 500–1 000 тис. грн.;

– по 25 бюджетах (10%) надходження становлять 100–500 тис. грн.;

– по 35 бюджетах (13%) надходження складають 50–100 тис. грн.;

– по 111 бюджетах (42%) надходження становлять 5–50 тис. грн.

При цьому по 28 сільських бюджетах (11% від загальної кількості) надходження цього податку становить менше 5 тис. гривень.

Запровадження акцизного податку позитивно вплинуло на фінансову забезпеченість місцевих рад з великою чисельністю населення, розвиненою інфраструктурою та наявністю на їх території торговельних, розважальних закладів та автозаправних станцій.

Плати за надання адміністративних послуг (6 видів ліцензій, адміністративний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань; плата за державну реєстрацію; плата за надання інших адміністративних послуг; адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень; плата за скорочення термінів надання послуг у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтя-

жень і державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, а також плата за надання інших платних послуг, пов'язаних з такою державною реєстрацією) становлять 41,8 млн. грн., що на 9,7 млн. грн. (30,2%) більше, ніж торік.

Плати за надання інших адміністративних послуг надійшли в сумі 21,6 млн. грн. Через те, що зазначений платіж зараховується за місцем надання послуг, найбільше від цього «виграли» Чернівці – 11,3 млн. грн. (52% надходжень цього податку), Новодністровськ, міста районного значення, селища, села та об'єднані територіальні громади – 10,3 млн. грн. (48%). При цьому по 186 місцевих бюджетах надходження менше 5 тис. грн., а по 25 надходжень взагалі не було. Від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності, надійшло 32,8 млн. грн., або 107,4% (+2,3 млн. грн.), до плану, затвердженого місцевими радами, та на 4 млн. грн. (13,9%) більше надходжень попереднього року.

Рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів надійшло у сумі 30,2 млн. грн., зокрема: рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів – 23,7 млн. грн., рентної плати за спеціальне використання води – 4,7 млн. грн., рентної плати за користування надрами – 1,8 млн. грн. Порівняно з минулорічними надходження збільшились на 5,2 млн. грн. (20,9%) переважно за рахунок рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів на 5,8 млн. грн.

Податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки надійшло 16,3 млн. грн., що на 3,8 млн. грн., або на 30,8%, більше планових показників та в 1,7 рази (+6,9 млн. грн.) більше, ніж надійшло у 2015 році.

Державного мита надійшло 10,8 млн. грн., що на 0,7 млн. грн. менше плану (виконання 93,6%) та на 3,8 млн. грн. (-26%) менше минулорічних надходжень. Через те, що державне мито зараховується за місцем надання послуг, найбільше від цього «виграли» Чернівці – 5,4 млн. грн. (50% надходжень), Новодністровськ, міста районного значення, селища, села та об'єднані територіальні громади – 5,4 млн. грн. (50% надходжень). По 223 місцевих бюджетах надходження становлять менше 5 тис. грн., а по 3 бюджетах взагалі не надходили кошти державного мита.

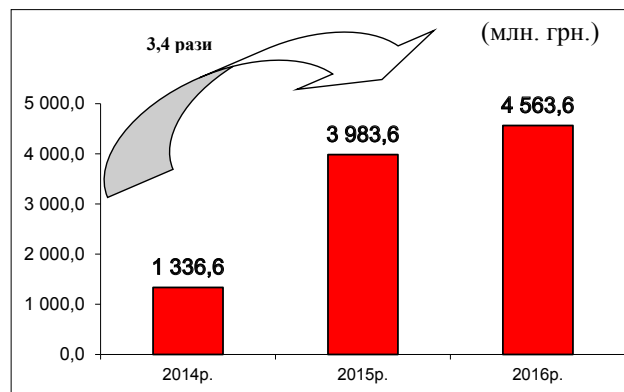
Впродовж 2016 року з Державного бюджету України надійшло державних трансфертів у сумі

5 097,0 млн. грн., що становить 99,9% до річного плану, та на 642,2 млн. грн. більше, ніж надходження 2015 року (14,4%), зокрема: дотацій – 402,4 млн. грн., субвенцій – 4 694,6 млн. грн. В загальній сумі отриманих субвенцій 4 563,6 млн. грн. становлять субвенції соціального характеру (97,2% від загального обсягу субвенцій); 131,0 млн. грн. – субвенції капітального (інвестиційного) призначення (2,8%).

За 2016 рік обсяг одержаних субвенцій, які спрямовуються на реалізацію державних програм соціального захисту населення, склав 4 563,6 млн. грн., а в результаті появи освітньої та медичної субвенцій зріс порівняно з 2014 роком в 3,4 рази, а порівняно з 2015 роком на 14,6%.

Найбільші кошти соціального спрямування задіяні по субвенції на виплату допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам з дитинства, дітям-інвалідам та тимчасової державної допомоги дітям, а саме 1 425,1 млн. грн., яка надійшла відповідно до планових асигнувань, повернено до державного бюджету переплати допомог в сумі 0,1 млн. грн.

На утримання мережі дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей, виплату допомог на дітей-сиріт передбачена субвенція в сумі 11,0 млн. грн., надійшло відповідно до потреби 10,3 млн. гривень.

Рис. 1 Обсяг одержаних соціальних субвенцій до місцевих бюджетів Чернівецької області за 2014–2016 роки

В 2016 році задіяні чотири субвенції по головних галузях бюджету, які надійшли відповідно до річного плану:

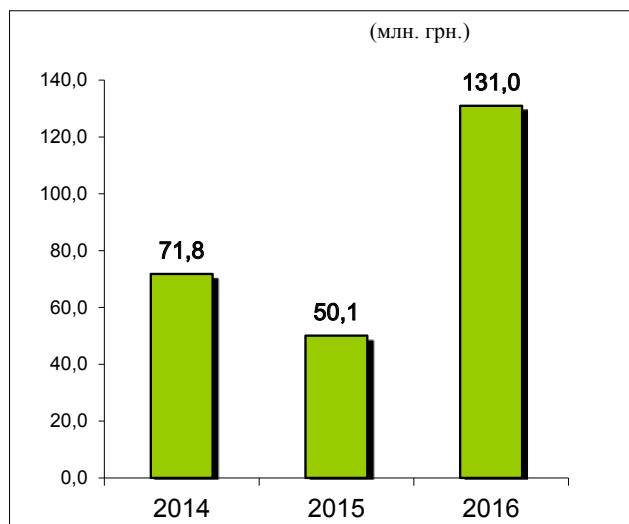
– освітня субвенція надійшла в сумі 1 188,6 млн. грн., освоєно 1 175,6 млн. грн., невикористані кошти в сумі 79,2 млн. грн. залишились на рахунках місцевих бюджетів;

– медична субвенція надійшла в сумі 983,8 млн. грн., освоєно з викорис-

танням залишків коштів минулого року 1 018,1 млн. грн., на кінець року на рахунках залишилось 16,5 млн. грн. коштів субвенції;

– субвенція на придбання медикаментів для швидкої медичної допомоги склала 2,8 млн. грн.;

– субвенція на придбання витратних матеріалів для закладів охорони здоров'я та лікарських засобів для інгаляційної анестезії склала 0,4 млн. грн.

Рис. 2 Обсяг одержаних капітальних субвенцій до місцевих бюджетів Чернівецької області за 2014–2016 роки

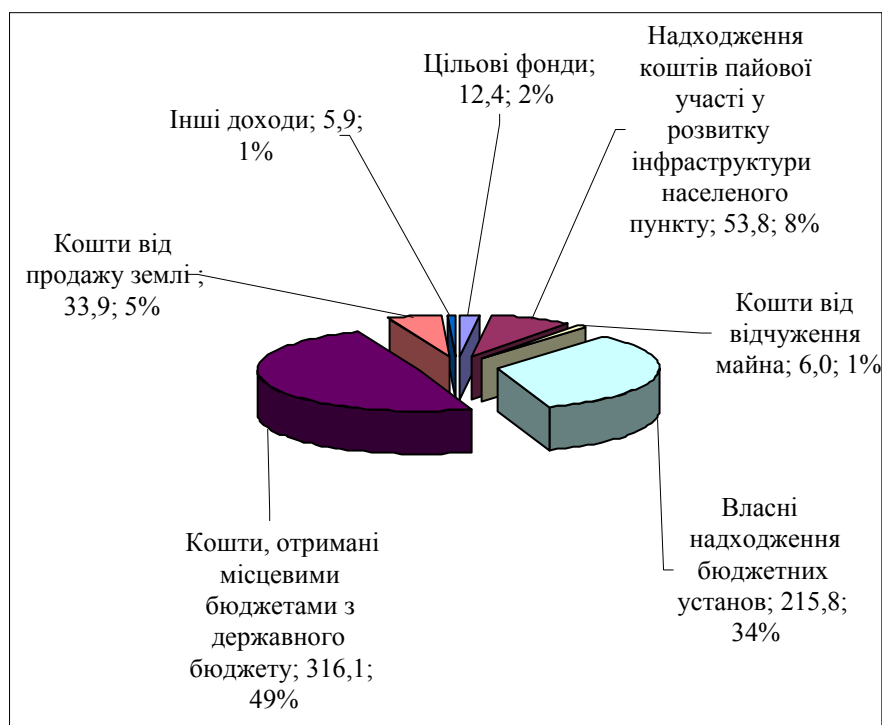
Протягом 2016 року до області з державного бюджету надійшло 131 млн. грн. субвенцій капітального спрямування, що більше в 1,8 разів, ніж у 2014 році, та в 2,6 разів, ніж в 2015 році.

До спеціального фонду місцевих бюджетів за 2016 рік (без міжбюджетних трансфертів) надійшло 643 млн. 860 тис. 74,9 грн., що становить 124,7% до уточненого річного плану (+127 млн. 665 тис. 928,6 грн.) та на 245 млн. 79 тис. 453,5 грн. (в 1,6 рази) більше, ніж за 2015 рік.

Планові показники загалом по області виконані по обласному бюджету, бюджетах Чернівців, Новодністровську, усіх районів (крім Герцаївського) та об'єднаних територіальних громад області. В доходах спеціального фонду місцевих бюджетів найбільшу питому вагу займають кошти, отримані місцевими бюджетами з державного бюджету – 49%, власні надходження бюджетних установ – 34%, надходження коштів пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту – 8%, кошти від продажу землі – 5%, цільові фонди – 2%.

В розрізі основних платежів до спеціального фонду місцевих бюджетів надійшло:

– коштів, отриманих місцевими бюджетами з державного бюджету, 316,1 млн. грн., що становить 141,6% та на 92,8 млн. грн.

Рис. 3 Структура доходів спеціального фонду місцевих бюджетів за 2016 рік (млн. грн., відсотки)

більше планових показників (експеримент розпочався з вересня 2015 року);

– власних надходжень бюджетних установ 215,8 млн. грн., що на 1,9 млн. грн. (0,9%) більше, ніж за попередній рік;

– коштів пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту 53,8 млн. грн., що в 1,9 рази або на 25 млн. грн. більше плану та в 4 рази більше (+40,2 млн. грн.) минулорічних надходжень;

– коштів від продажу землі 33,9 млн. грн. (148%, +11 млн. грн. до плану) та на 8,6 млн. грн. (34%) більше порівняно з 2015 роком;

– цільових фондів, утворених органами місцевого самоврядування, 12,4 млн. грн. (112,7%, +1,4 млн. грн. до плану), зокрема до бюджетів Чернівців – 9,7 млн. грн. (78% усіх надходжень), та на 2,9 млн. грн. (31,2%) більше, ніж торік;

– коштів від відчуження майна, що знаходиться у комунальній власності, 6 млн. грн. (в 1,6 рази більше плану, +2,2 млн. грн.) та на 3,6 млн. грн. (в 2,5 рази) більше надходжень 2015 року.

Аналізуючи систему перерозподілу доходної та видаткової частин місцевих бюджетів у 2016 році загалом, можна стверджувати, що на місцеві бюджети було покладено значно більше видаткових повноважень, ніж їхня доходна спроможність. Тому залишається ще ряд невирішених питань, що змушують органи місцевого самоврядування спрямовувати власні ресурси на фінансування невластивих їм повноважень, які були передані державою у 2016 році без фінансового забезпечення. Це стосується перш за все забезпечення виконання державою своїх конституційних зобов'язань щодо повного фінансування делегованих місцевому самоврядуванню повноважень. Особливе занепокоєння викликає передача на рівень місцевих бюджетів усіх видатків (крім видатків на оплату праці педагогічних працівників) по закладах освіти та видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв для закладів охорони здоров'я. Для покриття дефіциту коштів за зазначеними видатками органи місцевого самоврядування вимушені будуть скорочувати фінансування важливих заходів та програм, спрямованих на життєдіяльність територіальних громад у сфері ЖКГ, благоустрою, ремонту та будівництва доріг, соціального забезпечення, дошкільної та позашкільної освіти, місцевого економічного розвитку тощо. Обсяги освітньої та медичної субвенцій

не забезпечили потребу в коштах на визначені цілі через відсутність актуальних відповідних нормативів бюджетної забезпеченості публічних послуг в сфері делегованих повноважень. Органи місцевого самоврядування змушені були дофінансовувати 12,2% гарантованих державою послуг за рахунок власних надходжень [1, с. 24]. Виникне ситуація, за якої якість навчального процесу чи медичного обслуговування на тій чи іншій території, буде залежати від фінансової спроможності відповідного бюджету. Через те, що за рахунок освітньої субвенції пропонується здійснювати видатки на оплату праці виключно педагогічного персоналу, органи місцевого самоврядування змушені будуть фінансувати за власний рахунок всіх інших працівників (лаборанти, бібліотекарі, психологи, кухарі, технічний персонал та ін.). Оскільки коштів на це з держбюджету не передбачається, їх фінансування залежатиме від фінансової спроможності конкретного місцевого бюджету. У разі відсутності таких коштів органи місцевого самоврядування вимушені будуть проводити скорочення та звільнення. Змінами до статей 1032 та 1034 Бюджетного кодексу України вилучено норми щодо права органів місцевого самоврядування спрямовувати залишки по освітній та медичній субвенції на здійснення заходів з оптимізації мережі та капітальні видатки відповідних закладів. Це позбавляє стимулів органи місцевого самоврядування проводити заходи оптимізації, адже залишки коштів все одно заберуть. Крім цього, закономлені в 2016 році кошти місцева влада не зможе використати на оновлення матеріально-технічної бази відповідних закладів. Необхідно звернути увагу на те, що у грудні 2014 року змінами до Бюджетного кодексу для міських бюджетів було зменшено норматив зарахування ПДФО з 75% до 60%. Для компенсації таких змін було передбачено, що освітня та медична субвенції покривають всі поточні видатки відповідних бюджетних установ. Теперішні пропозиції Мінфіну передбачають, що зазначені субвенції будуть покривати лише заробітну плату, а норматив ПДФО так і залишається на рівні 60% [2, с. 4].

Залишення фінансування професійно-технічної освіти на рівні міст обласного значення та не врегулювання проблеми оптимального розмежування повноважень (управління та передача майна) в цій галузі призведуть до виникнення критичної ситуацій із фінансовим забезпеченням її здобуття у професійно-технічних навчальних закладах. Крім того, порядок

вилучення з державних програм соціального захисту та перенесення на місцевий рівень компенсаційних виплат та соціальних пільг (зміни до статей 91, 102 Бюджетного кодексу) є прямими порушеннями конституційних принципів та звуженнями пільг та гарантій населенню з боку держави. Так, пільги щодо проїзду в громадському транспорті та пільги, що надаються за професійною ознакою (міліціонери, шахтарі, чорнобильці тощо), гарантовані державою відповідними законами, а їх пропонується передати на фінансування з місцевих бюджетів без належних компенсаторів. Держава фактично своїми діями унеможливує реалізацію повною мірою своїх гарантованих соціальних зобов'язань, оскільки місцеві громади, на які, згідно із запропонованими змінами до бюджетного законодавства, покладені повноваження здійснення виплат окремих пільг та компенсацій, фінансово неспроможні їх виконати.

Висновки з цього дослідження. Таким чином, проведений моніторинг запропонованих урядом окремих змін в фінансовому забезпеченні територіальних громад виявив збільшення додаткових видаткових повноважень місцевих органів влади. Це призведе до зменшення фінансового забезпечення власних повноважень органів місцевого самоврядування, адже недостатність власних стабільних джерел доходів значно зменшує та обмежує вплив місцевих бюджетів на розвиток територіальних громад. Частка трансфертів у структурі ресурсів місцевих бюджетів складає близько 55%, що свідчить про недостатній рівень фінансової автономії місцевих бюджетів. Підвищення рівня фінансової незалежності органів місцевої влади передбачає розширення та оптимізацію джерел наповнення місцевих бюджетів в контексті підвищення їхньої самостійності.

1. Здійснювати розподіл стабілізаційної дотації під час затвердження Державного бюджету на відповідний рік (як у попередні роки – додаткової дотації на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів), що дало б можливість реально оцінювати наявні резерви і більш ефективно їх використовувати. Спрямувати стабілізаційну

дотацію з державного бюджету виключно на рівень обласних бюджетів з наданням права облдержадміністрації в подальшому розподіляти ці кошти між районними, міськими, міст обласного значення бюджетами та бюджетами об'єднаних територіальних громад з урахуванням стану виконання ними вимог частини 4 статті 77 Бюджетного кодексу України.

2. Удосконалити формульний розрахунок освітньої субвенції, врахувавши окремий коефіцієнт для учнів загальноосвітніх навчальних закладів, які перебувають у пришкільних інтернатах.

3. Розробити формульний підхід до розрахунку міжбюджетних трансфертів між бюджетом об'єднаної територіальної громади і районним бюджетом щодо надання видатків, які здійснюються з районного бюджету жителям об'єднаної територіальної громади.

4. Передбачати субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій під час затвердження Державного бюджету на відповідний рік. Здійснювати розподіл цієї субвенції між місцевими бюджетами під час затвердження Державного бюджету України на відповідний рік, що дасть змогу забезпечити ефективно та в повному обсязі використання коштів цієї субвенції і відповідно вирішити найбільш суттєві проблеми, пов'язані з будівництвом, реконструкцією і ремонтом об'єктів соціально-культурної сфери тощо та придбанням необхідного обладнання.

5. Внести зміни у формульний розрахунок обсягу освітньої субвенції для фінансування видатків на оплату праці всіх працівників, а не тільки педагогічного персоналу за умови унеможливлення дискримінації та диференційованого підходу до оплати праці працівників сфери освіти, а також закріпити на законодавчому рівні норми щодо фінансування видатків на заробітну плату працівників закладів освіти та охорони здоров'я виключно за рахунок субвенцій з державного бюджету, доповнивши статті 1032 та 1034 Бюджетного кодексу України абзацом такого змісту: «Оплата праці з нарахуваннями за рахунок інших джерел забороняється».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Місцеве самоврядування в Україні 2016 / [Ю. Вернигор, О. Гарник, Н. Миколюк та ін.] ; за ред. М. Пітцика. – К. : Асоціація міст України, 2016. – 68 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/stan2016web.pdf>.
2. Аналіз проекту Держбюджету на 2017 рік в частині місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://auc.org.ua/sites/default/files/analiz_db_2017_amu.pdf.